

Ján Hvozdič: **Základy školskej psychológie**. Bratislava, SPN 1986.

Odborníci, ktorí pracujú v oblastiach pedagogickej, školskej a učiteľskej psychológie, ale aj pedagógovia, učelia, vychovávateľia a ostatní pedagogickí pracovníci dlho očakávali syntetickú prácu, ktorá by bola zameraná na riešenie základných problémov školskej psychológie. Vedeli sme o tejto medzere, ale vedeli sme aj to, že na tejto problematike pracuje niekoľko desaťročí prof. PhDr. Ján Hvozdič, DrSc., a že pripravuje syntetické dielo zo školskej psychológie v podobe celoštátnej vysokoškolskej učebnice pre poslucháčov psychológie, pedagogiky a učiteľských odborov na učiteľských fakultách.

Konečne sme sa dožili skutočnosti, že v októbri 1986 vyšla v SPN Bratislava, vo veľmi peknej úprave rozsahom (357 strán), ale najmä obsahom bohatá kniha pod názvom *Základy školskej psychológie*.

Recenzovaná vysokoškolská učebnica má tri časti, ktoré sa ďalej členia na viaceré kapitoly.

Prvá časť má názov *Teoreticko-metodologické problémy školskej psychológie*, v ktorej autor rieši problémy pojmu a predmetu školskej psychológie, súčasného stavu a niektorých novších smerov v rozvoji školskej psychológie, pojmu, predmetu, obsahu a úlohy školskej psychológie v podmienkach socialistickej spoločnosti, vzťahu školskej psychológie k pedagogike, jej miesta v systéme psychologických vied, metód školskej psychológie a jej významu v profesionalizácii psychologického vzdelávania.

Ústrednou témou, ktorú J. Hvozdič v prvej časti rieši, je vlastne predmet školskej psychológie. Podľa neho môžeme prijať dvojakú koncepciu predmetu školskej psychológie (s. 30-55), a to v užšom a širšom zmysle slova.

V užšom chápaní školská psychológia

je psychologickou špecializáciou, profesionálnou psychológiou školy, ktorá skúma a vysvetľuje psychologické aspekty činnosti školy ako výchovno-vzdelávacieho systému, výchovno-vzdelávacej ustanovizne, a študuje metodologické otázky, možnosti profesiového uplatnenia integrovaných psychologických poznatkov, psychologických techník, metód a postupov v škole.

V širšom chápaní je školská psychológia malou pedagogickou psychológiou, ktorá je teoreticko aplikovanou psychologickou disciplínou, ktorá skúma psychologické zretele školy ako výchovno-vzdelávacej ustanovizne a z hľadiska pedagogickej praxe učiteľa študuje, aké integrované psychologické poznatky v podmienkach školy možno uplatniť a aké metódy pritom použiť.

V prvom prípade autor píše o „profesiovopsychologickom“, v druhom o „pedagogickopsychologickom“ predmete školskej psychológie. Prvú využívajú a rozvíjajú odborní školskí psychológovia (profesionáli), druhú využívajú pedagogickí pracovníci školy. S takýmto ponímaním autora súhlasím s tým, že širšie chápanie predmetu školskej psychológie môžeme nazvať aj učiteľskou psychológiou (príp. psychológiou pre učiteľov), čo aj autor na strane 34 takto chápe.

V prvej časti publikácie prof. Hvozdič citlivo, s vedeckou opatrnosťou a vysokou úrovňou odbornosti rieši a charakterizuje vzťahy medzi školskou psychológiou a pedagogikou, a ostatnými psychologickými vedami. K prvej časti publikácie môžem dodať, že autorove koncepcie sa v mnohom zhodujú s mojimi, ktoré som uviedol vo vysokoškolskej učebnici *Úvod do pedagogickej psychológie*, čo má pre študentov a iných čitateľov význam, pretože na základe štúdia oboch učebníc sa ich poznatky rozširujú,

obohacujú, najmä však prehľbujú v jednotlivých teoretických problémoch pedagogickej a školskej psychológie bez nežiadúcich protirečení.

Druhá časť vysokoškolskej učebnice prof. Hvozdička obsahuje základné všeobecné otázky školskej psychológie. Túto časť si osobitne cením preto, lebo dokiaľ nevyjde špeciálna vysokoškolská učebnica pre budúcich, ale aj činných učiteľov (psychológia pre učiteľov alebo učiteľská psychológia) podľa nových požiadaviek, môžu ju prednášatelia a vedúci seminárov úspešne použiť na všetkých učiteľských „prípravkách“ a tiež ich študenti. Táto časť publikácie (všeobecné otázky školskej psychológie) obsahuje pre učiteľov a ostatných pedagogických pracovníkov školy kapitoly: *Postavenie žiaka v škole, Vzdelávanie a školský vývin žiaka ako súčasť biodromálneho vývinu v procese permanentného vzdelávania, Učebná činnosť, Učebné možnosti a učebný výkon žiaka, Aktuálne sociálnopsychologické problémy školy, Možnosti nepriameho a priameho uplatňovania psychológie v školskej praxi*. Aj z tohoto prehľadu názvov jednotlivých kapitol vidieť, že ide o také problémy, ktoré by naši učitelia z psychológie mali vedieť, aby sa ich výchovno-vzdelávacia činnosť zefektívnila. Všetky uvádzané psychologické zistenia sú aktuálne a mnohé z nich originálne.

Tretia časť recenzovanej publikácie je najobsiahlejšia (154 strán). Je to pochopiteľné predovšetkým preto, lebo sa tu rieši to, čo sa u nás takto ucelene ešte v žiadnej publikácii neriešilo. Ide o školskú psychológiu ako profesiu. Táto časť má až 11 kapitol. Sú to: *Analýza funkcií školy ako systému, Funkcie školského psychológa odvodené od funkcií školy, Sekvenčný model činnosti školského psychológa a jeho pracovná náplň, Identifikácia problémov žiakov v učení, Identifikácia problémov v správaní žiakov, Identifikácia žiakov s problémami v profesiovej orientácii, Identifikácia ostatných problémov školy ako systému z hľadiska školskej psychológie, Riešenie, odstraňovanie a minimalizovanie problémov žiakov, Odstraňovanie ťažkostí v učení, Odstraňovanie najčastejších ťažkostí v správaní žiakov a Odstraňovanie problémov v profesiovej orientácii*.

Táto časť rieši ozaj pole neorané u nás. Tvorí také základné východiská, na ktorých treba ďalej pracovať, ďalej ich rozvíjať tak, ako ich prináša školský život i sama psychologická veda, a v nej aj školská psychológia. Po prečítaní celej knihy, ale najmä tretej časti aj zasvätený odborník vidí, koľko psychologických problémov má naša súčasná škola, koľko z nich by sa už teraz dalo úspešne riešiť, a aj vyriešiť, keby sme na školách mali profesionálnych školských psychológov. Tak ako s vývinom a rozvojom ľudskej spoločnosti narastajú jej problémy, tak narastajú aj problémy školy, medzi nimi aj problémy psychologické, na ktoré poukazuje prof. Hvozdička a ktoré predvída.

Vysokoškolská učebnica J. Hvozdička sa okrem vysokej úrovne odbornosti vyznačuje aj vysokou didaktickou úrovňou. Autor ako mnohoročný vysokoškolský učiteľ si uvedomoval, že dobrá vedecká kniha sa stáva zároveň aj dobrou vysokoškolskou učebnicou iba vtedy, keď sa vedecký systém snúbi s didaktickým systémom. To sa autorovi podarilo perfektne, a preto odporúčam, aby recenzovaná kniha nechýbala v knižnici žiadneho psychológa (ktorý má do činenia s výchovno-vzdelávacím procesom na našich školách), pedagóga, učiteľa, vychovávateľa, školského pracovníka – teda, aby ju mali k dispozícii všetci tí, ktorí sú zodpovední za výchovu a vzdelávanie našej novej generácie.

Ladislav Ďurič